

29,9KM

KNOAL

**VAAR
ROUTE**

VANAF WILDERVANK NAAR MUNNEKEMOER

Bareveld / Stadskanaal / Musselkanaal /
Jipsingboermussel / Ter Apelkanaal / Ter Apel /
Agodorp / Burgemeester Beinsdorp / Barnflair /
Munnekemoer

250 / **400**
JAAR DE SEMSLINIE
JAAR HET STADSKANAAL

TIP
VEENKOLONIAALMUSEUM.NL

3 SPOORBRUG BAREVELD

Over de spoorbrug bij Bareveld rijden stoomtreinen van Museumspoorlijn STAR (Stichting Stadskanaal Rail). Op 2 mei 1924 werd deze spoorlijn, die Stadskanaal met de rijksgrens bij Ter Apel verbond, geopend. Vlakbij de spoorbrug is de halte Bareveld.

📍 BAREVELD

4 UNIKENBEGRAAFPLAATS

In opdracht van de rijke vervener Uniken werd in het midden van de 19e eeuw op een zandrug een particuliere begraafplaats aangelegd. Dit fraaie smeedijzeren hek (1859) geeft via een lange oprijlaan toegang tot de dodenakker.

📍 UNIKENSTRAAT 46 TE STADSKANAAL

K.J. DE VRIEZEKADE

UNIKENKADE

1

2

3

K.J. DE VRIEZESTRAAT

UNIKENSTRAAT

4

WWW.VEENKOLONIËN.VEENPAM

1 HOTEL PANMAN

Het stationskoffiehuis, annex handelshuis in pootaardappelen, bestond sinds 1910. Vanaf 1954 heette het Hotel Panman. Links hiervan stond het voormalige NS-station Bareveld. Deze is eveneens rond 1910 gebouwd en is in 1956 gesloten.

📍 BAREVELD

2 MONUMENT TER NAGEDACHTENIS AAN K.J. DE VRIEZE

K.J. de Vrieze (1836-1915) was een boerenzoon en onderwijzer uit Oude Pekela die zich inzette voor het gebruik van kunstmest in de Veenkoloniën. Het monument is ontworpen door H.W. Scholten.

📍 K.J. DE VRIEZESTRAAT 1
TE BAREVELD

6 MUSEUM MUSICA

In 1900 bouwde de Nederlands Hervormde Evangelisatie Stadskanaal dit kerkje. Nu is er een particulier museum in gevestigd 'Museum Musica' met een uitgebreide verzameling van 19de en 20ste eeuwse mechanische muziekinstrumenten, zoals draaiorgels, pianola's, harmoniums, harmonica's en speeldozen. Het museum is in het vaarseizoen geopend. (museum-musica.nl)

📍 SCHEEPSWERFKADE 34
STADSKANAAL

TIP
KAPITEINSHUIS.NL

8 VILLA ZONRONDOM

In de eerste decennia van de 20ste eeuw ontwikkelde Stadskanaal zich tot een knooppunt van spoorwegen met lijnen naar Veendam, Assen en Ter Apel. Voor de welgestelde burgerij was dit aanleiding om in de omgeving van het station, maar wel langs het geliefde Stadskanaal, villa's te bouwen. Deze villa 'Zonrondom' dateert uit 1919.

📍 HANDELSKADE 40 TE STADSKANAAL

SCHEEPSWERF-
KADE

6

KNIGGEKADE

5

SCHEEPSWERF-
STRAAT

KNIGGESTRAAT

5 SPRINGERSVERLAAT

Deze eerste verlaat (schutsluis) is in 1789 aangelegd. Winkels en bedrijven vestigden zich in de buurt van de verlaten vanwege de mogelijkheden tot handel met de wachtende turfschippers. De eerste verlaatmeester was J.W. Springer (1794-1869). De Springerverlaat is in 1893 gerestaureerd en is aangemerkt als rijksmonument.

📍 TUSSEN UNIKENSTRAAT
EN UNIKENKADE

7 SEMSSTRAATKERK

De Semsstraatkerk werd in 1830 gesticht als Nederlands Hervormde Kerk. Het is de oudste kerk van Stadskanaal. De toren dateert uit 1850. Koning Willem 1 gaf in 1829 toestemming een Hervormde Gemeente in Stadskanaal te stichten.

9 STAR

Aan het einde van de Stationsstraat is het station van de museumspoorlijn STAR met aangrenzend het museum gevestigd. In 1992 werd dit STAR museum opgericht, Sinds 1994 is de lijn Veendam - Musselkanaal als toeristische museumlijn in gebruik. (stadskanaalrail.nl)

📍 STATIONSSTRAAT 3 TE STADSKANAAL

11 EUROBRUG

Moderne brug (2012) met karakteristieken van de oude ophaalbrug zonder zichtbare aandrijvingstechniek. Ontwerp van Frans Beune. Wanneer de brug openstaat is aan de kadezijde het eerste couplet van het gedicht 'Wat maakt het oet' van Ede Staal zichtbaar op het contragewicht.

📍 HOOFDSTRAAT TE STADSKANAAL

GOOGLE EENS NAAR
JULIANAPARK
STADSKANAAL

H.J. K

H.J. K

OLTHOFSVERLAAT

7

SEMSKADE

SEMSSTRAAT

HANDELSKADE

8

9

HANDELSSTRAAT

POSTKADE

POSTSTRAAT

📍 SEMSSTRAAT 2, TE STADSKANAAL

10 STADSSPADES

Kunstwerk van beeldhouwer Hans Mes. Twee acht meter hoge StadsSpades boven refereren aan het handmatig graven van het kanaal. Zij vormen samen een poort boven één van de trappartijen naar de steiger.

📍 HOOFDSTRAAT STADSKANAAL

12 KRINKIESPIJER

Krinkiespijer, of 'Kringetje Spuger', van beeldhouwer mevrouw Hagenaars, verbeeldt een oude man die het sap van de pruimtabak in het kanaal spuugt. Dit is het centrum van Stadskanaal met een levendig winkelcentrum, theater Geert Teis, bioscoop en Refajaziekenhuis. Niet ver van de aanlegsteigers, aan westelijke zijde, ligt in de wijk Parkwijk het prachtige (rijks) monumentale Julianapark.

📍 HOOFDSTRAAT STADSKANAAL

14 SCHEEPSWERF HOLTMAN

Eens werden turf en landbouwproducten vervoerd in boten die vaak op lokale scheepswerven werden gebouwd. Meer dan 10 werven zijn inmiddels verdwenen. Nu resteert deze oude werf van Holtman, die nog altijd als zodanig in gebruik is.

📍 HOOFDKADE 165 STADSKANAAL

*KUNST - WANDEL -
ROUTE STADSKANAAL
VERKRIJGBAAR BIJ TOURIST INFO
STADSKANAAL*

15 WATERTOREN

De watertoren in Amsterdamse School-stijl, is ontworpen door architect ir. H.F. Mertens en in 1935 gebouwd. De toren heeft een hoogte van 42,76 meter en de basis staat op +7,10 NAP. De toren heeft een waterreservoir met een inhoud van 900 m³.

📍 CERESSTRAAT 1 STADSKANAAL

10

11

12

13

14

15

16

HOOFDKADE

OOSTERKADE

CERESKADE

HOOFDSTRAAT

BUINERSLUIJ

OOSTERSTRAAT

CERESSTRAAT

13 TURVEN TRONEN

Op de uiterste hoek van de brede steiger staat het beeld 'Turven Tronen' van beeldhouwer Hans Mes. Een 3,5 meter hoge compositie van drie rechtopstaande slagkarren rond een stapel turf. De karren werden gebruikt om bij de ontginning van het veen de turf te vervoeren.

*TOURIST INFO
STADSKANAAL
WESTERWOLDE.GRONINGEN.NL*

📍 HOOFDSTRAAT STADSKANAAL

16 STREEK HISTORISCH CENTRUM

Deze villa, in eclectische stijl, met de naam Ter Marse is in 1884 gebouwd door een rijke vervener- annex herenboer. Het voorhuis kreeg in 1919 een nieuw uiterlijk. Nu is hier het Streekhistorisch Centrum gevestigd. Hier wordt de geschiedenis van de Kanaalstreek in beeld gebracht. (www.streekhistorischcentrum.nl)

📍 CERESSTRAAT 2 STADSKANAAL

17 WOON-WINKELPAND

Aan het kanaal, bij bruggen en verlaten, staan veel woon-winkelpanden. Dit gebouw is in Amsterdamse School-stijl gebouwd. Bouwjaar 1920, architect Klaas Prummel.

📍 SLUISKADE 133 MUSSELKANAAL

19 PASSANTENHAVEN SPOORDOK

Na 1900 breidt Musselkanaal zich verder uit. Met de aanleg van de spoorlijn Musselkanaal-Emmen (1924) komt aan de zuidwestzijde van het kanaal de ontwikkeling van bedrijvigheid op gang. Het Spoordok wordt aangelegd en er komt een overslagbedrijf voor landbouwproducten. Het Spoordok is nu in gebruik als passantenhaven.

📍 HAVENKADE, MUSSELKANAAL

IJZEREN KLAP
HORECA GELEGENHEDEN AANWEZIG

SCHOOLKADE

SLUISSTRAAT

17

SAPSVERLAAT

SCHOOLSTRAAT

SLUISSTRAAT

STENENVERLAAT

18 WOONHUIS

Woonhuis van architect Klaas Prummel (1884 - 1970). Hij heeft begin 20ste eeuw veel karakteristieke gebouwen in deze regio neergezet. Kenmerkend zijn de met oog voor detail gemetselde versieringen. In De Drentse Monden staan verschillende boerderijen en woonhuizen waarin je onmiddellijk de hand van Prummel ontdekt.

📍 MARKTKADE 65

LEUKE COMBINATIE STAREN SNIKKE ZIE:
STADSKANAALKRAIL.NL

20 AVEBE

Aardappel Verwerkingsbedrijf Zuid-Oost Groningen is een begrip in deze omgeving en een van de grootste werkgevers in de regio. AVEBE verwerkt aardappelen en levert wereldwijd producten zoals zetmeel en zetmeelderivaten voor o.a. voeding- bouw- en textielindustrie. (www.avebe.nl)

📍 OOSTWEG 11 TER APELKANAAL

23 HERENHUIS 'ONDER DE EIKEN'

Stadig herenhuys 'Onder de Eiken', voormalig vervenerswoning uit 1912.

TER APEL OOST

TER APEL OOST

ZANDBERG

AWEG

MARKTKADE

20

19

18

TER APEL OOST

TER APEL OOST

JIPSINGBOERMUSSEL

AKADE

MARKTSTRAAT

MEER INFO?
TOURIST INFO TER APEL

21 HESSE HUIS

Deze villa (eclectische stijl) werd in 1905 gebouwd voor de rijke boerenfamilie Hesse. Nazaten van deze familie, Wilke en Roelf Hesse, die ongetrouwd overleden, lieten een fonds na: de 'Stichting Gebroeders Hesse Fonds', waar nog steeds veel culturele activiteiten in Ter Apel mee worden gesponsord.

📍 HOOFDSTRAAT 10, TER APELL

22 HERENHUIS

Representatief herenhuys (rijksmonument). In eclectische stijl gebouwd in 1895 als dokterswoning met aangebouwd koetshuis (thans woning).

📍 HOOFDSTRAAT 6, TER APEL

📍 HOOFDKADE 7, TER APEL

26 JACHTHAVEN 'DE RUNDE', TER APEL

De jachthaven De Runde is ontstaan nadat in 1984 zand nodig was voor het bouwen van een Navo depot. De haven ligt vlakbij het centrum op een kruispunt van vier vaarwegen, naar onder andere een vaarverbinding naar de Ems in Duitsland.

📍 OOSTERKADE 5, TER APEL

27 DE RUNDE

Enkele meters ten zuiden waar Ruiten-Aa-Kanaal en Ter Apelkanaal elkaar verbinden, stroomt de Runde onder het kanaal door. Vanaf de 90'er jaren is er gesproken over herstel van De Runde die groten-deels verdwenen was. In 2015 is het herstel een feit en is dit grootschalige project afgerond.

📍 TER APELKANAAL / RUITEN-AA-KANAAL

TER APEL

KLOOSTERVEENWEG

HOOFDKADE

23

21

22

24

TER APEL

VADUCTSTRAAT

HOOFDSTRAAT

TIP!
An orange arrow pointing from the tip to the church building.

24 KLOOSTER

In de bocht ligt op enige afstand het Kruissheren Klooster. Deze werd gebouwd tussen 1464 en 1561. Bezoek aan dit klooster, dat nu ingebruik is als kerk en museum, is meer dan de moeite waard. Schuin tegenover Het Klooster ligt café restaurant Het Boschhuis, herberg vanaf 1843. (www.kloosterterapel.nl)

📍 BOSLAAN, TER APEL

25 MONUMENT GEVALLENEN TWEDE WERELDOORLOG

Joods monument met de namen van 49 slachtoffers. Op het gedenkteken is een afbeelding van een fragment van de voorgevel van de synagoge aangebracht. Het monument bevindt zich op de plek waar vroeger de synagoge stond op de hoek van de Oosterstraat en de Schotslaan.

📍 HOEK OOSTERSTRAAT EN DE SCHOTSLAAN IN TER APEL

TIP
www.wonderwereld.nl

28 AARDAPPELKRABBERS

Dit beeld refereert aan de aardappelteelt in vervlogen tijden. Half september kwamen de aardappelkrabbers in actie, arbeiders en arbeidsters, gewapend met blikken dopjes om de vingers, kruipend over het aardappelveld, om de knollen uit den grond te delven. Een zwaar en weinig zindelijk werk dat veel van de krachten eiste.

📍 BRUGSTRAAT,
BURGEMEESTER BEINSDORP

31 SLUISWACHTERSWONING 8STE VERLAAT

Een groot gedeelte van Ter Apel was tot begin 1980 nog in bezit van de Stad Groningen. Dat is nog te zien aan het schild boven aan de voorgevel van deze sluiswachterswoning; het wapen van Stad Groningen.

📍 MUNNIKENMOER OOST 4

OOSTERKADE

BARNFLAIR WEST

MUNNEKEMOER WEST

26

27

28

25

29

30

31

OOSTERSTRAAT

7e VERLAAT

BARNFLAIR OOST

8e VERLAAT

29 SLUISWACHTERSWONING 7E VERLAAT

Bij de 7e verlaat (= sluis) in het Ter Apelkanaal staat een gave sluiswachterswoning uit 1875.

📍 BARNFLAIR OOST 9

30 OORLOGSMONUMENT

Het monument staat aan de Rütenbrockerweg met de tekst: 1940-1945. Schoolkinderen hebben het monument geadopteerd en elke 4e mei wordt er een stille tocht gehouden en bloemen en kransen gelegd met een minuut stilte ter herdenking aan de gevallen voor de vrijheid in de Tweede wereldoorlog.

📍 RUTENBROCKERWEG

KNOAL VAARROUTE

De Knoal vaarroute voert u door een bijzonder gebied. Graag schetsen wij een beeld van de boeiende geschiedenis van dit gebied, het kanaal en de aangrenzende plaatsen.

DE SEMSLINIE

In 2015 is het 400 jaar geleden dat de Semslijn werd getrokken, de grenslijn dwars door de Oostermoerse venen tussen Drenthe en Westervolde. Toen in de 17e eeuw werd begonnen met het ontginnen van dit veengebied werd een duidelijke afbakening van de markgronden noodzakelijk. Stadhouder Willem Lodewijk gaf daarom de opdracht aan de landmeters Jan Sems en Jan de la Haye een definitieve grenslijn uit te zetten. Op 2 maart 1615 was de kaart met de grens gereed.

HET KANAAL VAN DE STAD

In 2015 is het 250 jaar geleden dat de Stad Groningen het besluit nam om, evenwijdig aan de Semslijn, Het Stadskanaal aan te leggen. De Oude Veenkoloniën brachten niet meer voldoende turf op en daarom moesten er nieuwe gebieden worden ontgonnen. Door het kanaal te graven kon de stad Groningen zelf invloed op deze ontginning houden en geld verdienen aan alle bruggen en sluizen.

Samen met de voortgang van het kanaal en het afgraven van het veen ontstonden langs het kanaal langgerekte veenkolonies die uiteindelijk uitgroeiden tot plaatsen als Stadskanaal, Musselkanaal en Ter Apelkanaal.

Bijna 100 jaar na de start was het met handkracht gegraven kanaal klaar. Het ongeveer 30 kilometer lange kanaal telt acht schutsluizen/verlaten om het verval van ongeveer tien meter te overwinnen.

© 2015 Stichting 250\400 www.250400.nl info@250400.nl

Samenstelling: Werkgroep routes Stichting 250\400 - Stadskanaal Realisatie: Grafischwerk.nl

29,9KM

KNOAL **VAAR**
ROUTE

